

BIULETYN KOWIEŃSKI

W I L B I

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3.

Nr.

Wilno, dnia 13 stycznia 1933 r.

791.

T r e ś ć n u m e r u :

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ. Dział.Str.

1. "Lietuvos Žinios" o stosunkach w Wileńszczyźnie.- I 1.

K r o n i k a .

2. Problem wileński na zebraniu kowieńskiego oddziału tautininków.- " "

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

3. "Lietuvos Aidas" o kongresie wilnian.- III. 2.

K r o n i k a .

4. Sprawy m.Kowna.- " "
5. Decyzja Trybunału Najwyższego w sprawie kar, nakładanych na duchowieństwo.- " "
6. Nowe projekty ustaw.- " 3.
7. Sprawa jeziuty Laukaitisa.- " "
8. Skazanie komunistki.- " "

IV. SPRAWY POLSKIE I INNYCH MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH.

K r o n i k a .

9. Sprawa sądowa o nauczanie dzieci po polsku.- IV. "

VIII. Z ŻYCIA LITWINÓW I PRASY LITEWSKIEJ W WILNIE.

K r o n i k a .

10. Szkolnictwo litewskie w Polsce.- VIII. "
11. Niezadowolnienie "Vil.Ryt." z kongresu wilnian w Kownie.- " 4.
12. Umorzenie 2 spraw sądowych "Vil.Ryt." " "
13. Pociągnięcie do odpowiedzialności sądowej "Liet. Žin." przez prezesa Tymcz.Komitetu Lit. w Wilnie p.Staszysa.- " "

X

X

X

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

"L i e t u v o s Z i n i o s" o s t o s u n k a c h w W i l e Ń s z c z y Ź n i e . "Lietuvos Zinios" Nr.5 z 7.I.1933 r. Art.p.t. "Polacy okrutnie uciskają Litwę Okupowaną". Streszczenie:

Związek Wilnian wraz z organizacjami młodzieży zwołał pierwszy kongres wilnian na dzień 5 i 6 stycznia r.b. Na kongres zaproszono wszystkich obywateli Litwy, którzy od czasów wojny światowej z takiej czy innej przyczyny opuścili okupowane terytorjum litewskie i zamieszkali w Litwie niepodległej.

Jak się okazuje, liczba przybywających z Wileńszczyzny osób wciąż wzrasta, zwłaszcza obecnie w czasie kryzysu, kiedy Polska nie może, czy nie chce udzielać pomocy ludności Litwy Okupowanej. Przez linię administracyjną odbywa się dziś masowa ucieczka ludności z Wileńszczyzny do Litwy Niepodległej. Sądzić należy, że rząd polski z tego się nawet cieszy, gdyż cała polityka wewnętrzna Polski właśnie zmierza do wytepienia litewskości w Wileńszczyźnie. Polityka ta jest bardziej okrutna, niż za czasów carskich. Wynikało to z wygłoszonych na kongresie wilnian referatów. Na Wileńszczyźnie stosuje się względem Litwinów terror. Liczba szkół litewskich wciąż się zmniejsza. Litwini w Wileńszczyźnie nie mogą uzyskać żadnej pracy, gdyż zastępuje się ich Polakami importowanymi z Poznania i z głębi Polski.

Należałoby zastosować kontrakcję, by osiągnąć zapewne nie swobodnego rozwoju ludności Wileńszczyzny. Kontrakcja ta mogłaby liczyć na tym większe powodzenie ze względu na współdziałanie innych mniejszości narodowych w Polsce, jak Żydzi, Białorusini, a nawet Ukraińcy. Na kongresie wilnian odczytano pozdrowienia od tych mniejszości, przyczem Białorusini zapewnili raz jeszcze uroczyste, że chcą wspólnie walczyć o wolność Wilna i Wileńszczyzny i całkiem nie pretendują do Wilna, jako do ośrodka białoruskiego, uważając, że Wilno jest właściwą stolicą Litwy.

Przyszłość okaże, jakie formy przybierze akcja wilnian, którzy się wypowiedzieli na ostatnim kongresie. Jasną jest tylko rzeczą, że wilnianie stanowią nową siłę w walce o wyzwolenie Wilna.

K r o n i k a .

P r o b l e m w i l e Ń s k i n a z e b r a n i u k o w i e Ń s k i e g o o d d z i a ł u t a u t i n i n k ó w . "Liet.Aidas" /Nr.8.I.33/: 10 stycznia odbyło się w Kownie kolejne zebranie kowieńskiego oddziału tautininków, przyczem dyrektor Dep.Ochrony Obywatelskiej Nowakas wygłosił odczyt w sprawie wileńskiej. P.Nowakas oświadczył w swym odczycie, że gdy się wymieni nazwę Wilna, to w duszy każdego Litwina budzi się niezwykle uczucie i krew żywiej zaczyna krążyć. Sprawa wileńska ostatnio stała się przedmiotem szczególnie ożywionych dyskusyj w społeczeństwie litewskim. Dyskusje te zapewne traktowane były zbyt lekko, mimo, iż dotyczyły tak ważnego problemu. Złożyły się na to różne przyczyny, w pierwszym rzędzie wpływy polskie, w drugim zaś wpływy międzynarodowe.

W dalszym ciągu swego odczytu p.Nowakas przytoczył opinie, wyrażone w prasie litewskiej i podczas rozmów prywatnych. Wilno było dla Litwinów zawsze hasłem mocy narodowej, któremu nikt dotychczas nie ośmielił się zaprzeczyć. Wszelkie głosy, jakoby należałoby zapomnieć o wyrządzonej Litwinom przez Polaków krzywdzie pochodzą ze strony ludzi, zbliżonych do Polski. Polacy nigdy nie byli przyjaciółmi Litwy, nie byli nawet uczciwymi jej przeciwnikami. Decyzje Trybunału Haskiego co do ruchu handlowego i interpretacji statutu kłajpedzkiego wzmocniły egzystencję Państwa Litewskiego, przyznając Litwie słusność. Decyzje te winne być dla Litwinów bodźcem w walce o Wilno. Sprzymierzeńcami w tej walce będą dla Litwinów dyscyplina, jedność, mocna wola i nieugięte zdecydowanie. Bez Wilna Litwa nigdy się nie uspokoi. Wilno było i jest najważniejszą sprawą narodu litewskiego.

Po odczycie dyr.Nowakasa wywiązała się ożywiona dyskusja. M.in. b.redaktor naczelny "Liet.Aidas" Gustainis oświadczył, że co do Wilna panuje we wszystkich zakątkach Litwy jednomyślność. Liczni mówcy wypowiadali się gorąco za potrzebą szukania środków złączenia oderwanej części Litwy z Macierzą. Wreszcie zebranie uchwaliło prze-

skłać na ręce rządu rezolucję z wyrazami jednolitego stanowiska w walce o Wilno.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ II ŻYCIE SPOŁECZNE.

"Liet.Aidās" o kongresie wilnian."Liet.Aid." Nr.8 z 11.I.1933 r. Art.p.t."Po kongresie wilnian". Streszczenie:

Kto brał udział w kongresie wilnian? Część uczestników stanowili wysiedleni przez Polaków Litwini, część-osoby, którym udało się zbiec przed grożącą odpowiedzialnością za pracę nad krzewieniem litewskości, reszta wreszcie składała się z tych, którzy pochodzili z Litwy Okupowanej lecz z różnych względów zamieszkali w Litwie Niepodległej. Na kongresie wygłoszono szereg referatów i przyjęto szereg rezolucyj. M.in. uchwalono przesłać do Ligi Narodów rezolucję w sprawie zastosowania środków w kierunku przywrócenia normalnej sytuacji odnośnie Wilna.

Rzecz prosta, niepodobna oczekiwać jakichś rezultatów z przesłania tego rodzaju rezolucji. Liga Narodów otrzymała już wiele memorjałów i skarg na politykę polską w okupowanych ziemiach. Tem niemniej trzeba Lidze Narodów i całemu światu przypominać od czasu do czasu, że w Europie wschodniej nie nastąpi pokój, dopóki tu dzieją się takie krzywdy. Niepodobna milczeć.

Należy szczerze życzyć, by głos zebranych na kongresie wilnian usłyszeli wszyscy ci, dla których jest on przeznaczony i by wilnianie mogli jak najrychlej powrócić do swej ojcowizny.

K r o n i k a .

S p r a w y m. K o w n a .Prasa kowieńska./I.1933/: 10 stycznia burmistrz kowieński Graurogkas informował przedstawicieli prasy kowieńskiej o sprawach gospodarki miejskiej. Przedewszystkiem aktualna jest sprawa taryfy elektrycznej. Kwestja ta zostanie ostatecznie rozstrzygnięta w najbliższej przyszłości. Jak wiadomo, chodzi o zdzierstwo koncesjonariuszów belgijskich, pobierających niesłychanie wygórowaną cenę 1 lt.35 cent. od kilowata-godziny. Burmistrz potwierdził pozatam wiadomość, że samorząd bez upoważnienia Rady Miejskiej pobiera przy przekazywaniu czynszowej ziemi miejskiej 5% wartości przekazywanych placów na korzyść miasta. Stronę prawną tego postępowania bada specjalna komisja Rady Miejskiej.

W sprawie miejskiej komunikacji autobusowej burmistrz poinformował, że koncesja na komunikację została obecnie przekazana spółce Litwinów amerykańskich na warunkach o wiele dogodniejszych, niż uprzednio.

Wreszcie burmistrz informował o stanie robót publicznych, zaznaczając, iż obecnie przy robotach tych znalazło zatrudnienie ok.1.500 bezrobotnych.

D e c y z j a T r y b u n a ł u N a j w y ż s z e g o w s p r a w i e k a r n a k ł a d a n y c h n a d u c h o w i e ń s t w o. Prasa kowieńska./I.33 r./:Księża w walce z rządem narodowców wygłosili w kościołach wiele kazań przeciwko rządowi. Władze wytaczały im procesy i sądziły. Jednak, gdy wypadło uskutecznić te kary, należało rezygnować, gdyż księża bronili się tem, że kary nakładać nań może nie rząd, lecz władze duchowne. Pozatem księża poruszyli sprawę zasadniczo, utrzymując, że zgodnie z konkordatem, który posiada moc ustawową, księża za swą działalność odpowiedzialni są przed władzami duchownymi. Pozatem duchowieństwo wskazywało, że nawet zgodnie z kodeksem karnym rząd nie może wykonywać kary na księży, jeżeli nie są oni skazani na więzienie robót ciężkich. W sprawie tej minister Sprawiedliwości zwrócił się do Trybunału Najwyższego z zapytaniem, czy po podpisaniu przez rząd litewski konkordatu z Watykańem pozostaje w mocy art.1029 kodeksu karnego, który wyraźnie prze-czy art.20 konkordatu i co robić, jeżeli biskupi unikają wykonywania kar, nałożonych przez sądy ściece przez zamykanie księży w klasztorach - czy wówczas można księdza zamknąć do więzienia, jako zwykłego obywatela.

Trybunał Najwyższy po otrzymaniu zapytań ministra w tych dniach rozważył je i zadecydował, że art.1029 pozostaje w mocy również po podpisaniu konkordatu, a jeżeli władze duchowne bez względu na pobudki odmawiają wykonywania kar, nałożonych na księży przez

sądy świeckie /areszt lub więzienie zwykłe/, wówczas karę te powinny uskutecznić organa państwowe, postępując z duchownymi, jak ze zwykłymi obywatelami.

W ten sposób trwający już 3-ci rok spór o realizację kar nałożonych na duchownych został przez Trybunał Najwyższy rozstrzygnięty ostatecznie.-

N o w e p r o j e k t y u s t a w . "Echo" /Nr.10.I.33/: Gabinet Ministrów na posiedzeniu 10 stycznia rozpatrywał projekt ustawy o komunikacji radiowej, o taryfie radiowej, o podatkach bezpośrednich, wreszcie o anulowaniu podatku państwowego z tytułu sprzedaży lasu.

S p r a w a j e z u i t y L a u k a i t i s a . "Echo" /Nr.10.I.33/: 27 stycznia ma być rozpatrywana w Sądzie Wojskowym sprawa jezuity Laukaitisa, oskarżonego o autorstwo pamfletów antyrządowych. Pamflety te Laukaitis rozpowszechniał przy pomocy niejakiego Bernotasa i Kimszy.

S k a z a n i e k o m u n i s t k i . "Echo" /Nr.10.I.33/: 10 stycznia skazano Żydówkę komunistkę Ninę Popelis na 9 lat ciężkich robót za wygłoszenie komunistycznego przemówienia.

IV. SPRAWY POLSKIE I INNYCH MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH.

K r o n i k a .

S p r a w a s ą d o w a o n a u c z a n i e d z i e c i p o p o l s k u . "Dzień Kow." /Nr.8.I.33/: W końcu grudnia w kowieńskim Sądzie Okręgowym znalazła swój finał sprawa kilku mieszkańców gminy czekiskiej, oskarżonych przez zarząd gminy o nieposyłanie swych dzieci do miejscowej szkoły początkowej. Ogółem pociągnięto od odpowiedzialności 6 osób: pp. Czechowiczową Helenę, Bujwida Michała, i Orzechowskiego Szymona z Kruwond, Pacewicza Nikodema ze Szlekici oraz Szolkowskich Adama i Jana z Jatowtów. W sądzie oskarżeni bronili się twierdzeniem, iż dzieci ich pobierają prywatnie naukę w polskim języku. Jednak wyrokiem sędziego pokoju zostali oni skazani na grzywnę pieniężną w wys. 25 lt. każdy z zamianą na 2 doby aresztu. Po rozważeniu sprawy w trybie apelacyjnym Sąd Okręgowy uznał, że nauczanie w domu w myśl obowiązujących instrukcyj czyni zadość obowiązkowi powszechnego nauczania i wyrok sędziego pokoju uchylił. Wszyscy oskarżeni zostali uniewinnieni.

VIII. ŻYCIE LITWINÓW I PRASY LITENSKIEJ W WILNIE.

K r o n i k a .

S z k o l n i c t w o l i t e w s k i e w P o l s c e . /I.1933/: W pow. grodzieńskim liczba publicznych szkół powszechnych z polskim i lit. jęz. nauczania wynosi 5, uczniów liczą te szkoły 329, nauczycieli 7, w tym narodowości lit. 3; prywatnych szkół powszechnych w tymże pow. z lit. jęz. nauczania jest 17, uczniów 599, nauczycieli 20 - wszyscy narodowości lit. W pow. suwalskim pub. szkół powszechnych niema, natomiast są 3 prywatne szkoły powsz., liczące 203 dzieci i 3 naucz. narodowości lit. W pow. lidzkim jest 10 szkół z jęz. lit., jako przedmiotem, liczących 634 dzieci i 15 naucz. w tym 6 narodowości lit.; w tymże powiecie są 2 prywatne szkoły powsz. z lit. jęz. nauczania, liczące 42 uczniów i 2 naucz. narodowości lit. W pow. brastawskim są 2 publ. szkoły powsz. z lit. jęz., jako przedmiotem, liczące 167 uczn. i 3 naucz., w tym 1 narodowości lit.; w tymże powiecie są 2 prywatne szkoły pow. z lit. jęz. nauczania, liczące 67 dzieci i 2 naucz. narodowości lit.; w pow. święciańskim jest 66 publ. szkół powszechnych z jęz. lit., jako przedmiotem, liczących 4.704 ucz. i 108 naucz., w tym 17 narodowości lit.; w tymże pow. są 2 szkoły z polskim i lit. jęz. nauczania, liczące 157 uczn./nauczyciele wchodzi w skład wymienionej już liczby - 108/; wreszcie w tymże pow. święc. jest 49 szkół pryw. z 1373 dziećmi i 38 naucz. Z wymienionych 15 szkół z lit. jęz. w pow. święciańskim z lit. jęz. nauczania, jest 13 szkół nieczynnych z powodu braku nauczycieli.

/c.d.n./

W pow.wileńskim publicznych szkół powszechnych z litewskim językiem, jako przedmiotem: 1. uczniów - 179, nauczycieli - 41, w tem narodowości litewskiej 7; w tymże powiecie szkół z polskim i litewskim jęz.nauczania - 18, uczniów 1273 /nauczyciele wchodzi do wymienionej już liczby 41/; w tymże pow. publicznych szkół powszechnych z lit. jęz. nauczania 16, uczniów 780 /nauczyciele wchodzi do tej samej liczby/; prywatnych szkół powszechnych w pow.wileńskim z lit. jęz.nauczania 9, uczniów 346, nauczycieli 9 /wszyscy narodowości litewskiej/. W m.Wilnie: 1 publiczna szkoła powszechna z litewskim jęz.nauczania, uczniów 40, nauczycieli 2 /narodowości litewskiej/; 1 prywatna szkoła powszechna, uczniów 41, nauczycieli 2 /narodowość litewska/. Ogółem w okręgu szkolnym wileńskim publicznych szkół powszechnych: 79 z jęz.litewskim jako przedmiotem, uczniów - 5.684, nauczycieli 176 /w tem narodowości litewskiej 36/; ~~xx~~ publicznych szkół powszechnych z jęz.polskim i litewskim - 25, uczniów 1.759 /nauczyciele wchodzi do liczby 176/; publicznych szkół powszechnych z lit. jęz.nauczania 35, uczniów 1.594 /nauczyciele wchodzi w skład liczby 176/. Ogółem w okręgu szkolnym prywatnych szkół powszechnych 83, uczniów 2.671, nauczycieli 76 /wszyscy narodowości litewskiej/.

N i e z a d o w o l e n i e "V i l n i a u s R y t o j u s"
z k o n g r e s u w i l n i a n w K o w n i e ."Vil.Ryt."Nr.4.
/I.33/: Jak donosi prasa kowieńska, pierwszy kongres wilnian w Kownie rozpatrzył szereg kwestyj. Szkoda tylko, że na kongresie tym pozwolono w stronnictwo sposób oświećcić działalność Litwinów wileńskich i kolportować wydane przez podejrzaną osoby w Wilnie pismo "Prieš Tekmę". W związku z tem kongres, jak należy sądzić, stracił wśród Litwinów wileńskich wiele sympatji.

U m o r z e n i e 2 s p r a w s a d o w y c h "V i l .R y t."
"Vil. Ryt." Nr.4./I.33/: W tych dniach umorzono na podstawie amnestji dwie sprawy sądowe "Vil.Ryt." Sprawy te były wytoczone za wiadomość, iż w publicznych szkołach powszechnych nie uczy się ani słowa po litewsku i za wziankę kronikarską, że komendant policji w Hoduciszkach pomagał zedrzeć napis litewski z ołtarza w kościele.

P o c i a g n i ę c i e d o o d p o w i e d z i a l n o ś c i
s a d o w e j "L i e t .Ž i n i o s" p r z e z p r e z e s a
T y m c z . K o m i t e t u L i t . w W i l n i e p . S t a -
s z y s a ."Liet.Aid." Nr.7 /I.33/: Bawiący w Kownie p.K.Staszys /prezes Tymcz.Kom.Lit. w Wilnie/ skierował do sędziego pokoju podanie z prośbą o pociągnięcie do odpowiedzialności redaktorkę "Liet.Žinios" p.Bortkiewiczową za przedruk art. z pisma "Prieš Tekmę". Artykuł ten zawierać miał oszczerstwa pod adresem p.Staszysa, jako działacza litewskiego w Wileńszczyźnie.

x

x

x

